

Det Inkluderende Samfund

Institut for Menneskerettigheder

Efter indstilling fra Institut for Menneskerettigheder (IMR) blev et Ligebehandlingsudvalg den 24. april 2003 nedsat af Rådet for Menneskerettigheder som et led i instituttets initiativ til udarbejdelsen af en dansk ligebehandlingsstrategi. En strategi, der syntes mere nødvendig end nogensinde før med henblik på en stadig stigende anerkendelse af mangfoldighed i det danske samfund.

Ligebehandlingsudvalget består af forskellige foreninger, organisationer, institutioner m.fl., der alle og hver for sig arbejder for at sikre ligebehandling i Danmark. Et arbejde, der i øvrigt er synonymt med bekæmpelse af diskrimination på grund af *alder, handicap, køn, etnisk oprindelse, religion* samt *seksuel orientering*.

Ligebehandlingsudvalget er en nyskabelse i kampen mod diskrimination. Det er nemlig første gang, at kræfterne samles på tværs af diskriminationsområderne. Frem for at føre kampen på hver sin front, gør man nu fælles front. Og hermed sender man også et afgørende budskab. Nemlig at diskrimination er et fælles anliggende, og vi må vise fælles ansvar for at bekæmpe det.

IMR og Ligebehandlingsudvalget kalder denne tilgang på tværs af områderne for den horisontale tilgang. Med den horisontale tilgang til ligebehandlingsarbejdet opererer man med flere diskriminationsgrunde frem for kun én, med den primære målsætning at bekæmpe diskrimination som fænomen som forudsætning for reel ligebehandling. Den horisontale tilgang til ligebehandling anerkender hvert områdes specifikke problematikker, men muliggør samtidig en identificering af de fælles problematikker og de fælles målsætninger, der eksisterer på tværs af områderne.

I november 2005 blev udredning nr. 2 "*Ligebehandling – status og fremtidsperspektiver*" offentliggjort. Denne er udarbejdet i samarbejde mellem Institut for Menneskerettigheder og Ligebehandlingsudvalget, og er det første konkrete bevis på, at det kan lade sig gøre at samarbejde på tværs af diskriminationsgrundene med det mål i sigte *sammen* at bekæmpe diskrimination og fremme ligebehandling i det danske samfund. Udredningen var endvidere startskuddet på handlingsplanen for ligebehandling, hvor Konsensus Konferencen udgør femte led i planen.

Handlingsplanens tre målsætninger og enkelte aktiviteter

Overordnet indeholder handlingsplanen tre målsætninger:

- at øge bevidstheden om rettigheder
- at inddrage og kapacitetsopbygge civilsamfundet
- at sætte ligebehandling på den politiske dagsorden

Handlingsplanens enkelte aktiviteter er:

1. Udgivelse af et informationshæfte
2. Områdespecifikke seminarer
3. Områdespecifikke workshops
4. Tværgående workshop
5. Konsensus Konference om en Fælles Erklæring for Det Inkluderende Samfund
6. Høring på Christiansborg

Et informationshæfte blev udgivet i starten af 2006, seminarer og workshops blev afholdt indenfor de respektive områder, og en fælles erklæring om det inkluderende samfund blev vedtaget som resultat af disse processer - med det formål at skabe opmærksomhed på behovet for politisk handling, hvis diskrimination skal modarbejdes og ligebehandling sikres i Danmark.

Indholdet af erklæringen

Institut for Menneskerettigheder og Ligebehandlingsudvalget har demonstreret i udredning nr. 2: "*Ligebehandling – status og fremtidsperspektiver*" og i de afholdte seminarer, at eksistensen af barrierer, diskrimination og uvidenhed i forhold til alder, handicap, køn, etnicitet og race, religion og tro, samt seksuel orientering er et problem i det danske samfund. Dette er baggrunden for erklæringens første del, hvor vores bekymring udtrykkes. For at give den nye læser et indtryk af, hvad der ligger bag disse bekymringer, gives her eksempler fra de forskellige områder i punktform for hver af de tre første bekymringer i erklæringen. Eksemplerne stammer alle fra de seminarer og workshops som Ligebehandlingsudvalgets organisationer og foreninger hver især og sammen har afholdt, som en del af handlingsplanen for ligebehandling. Således er eksemplerne udtryk for virkelige erfaringer. Angående den fjerde og sidste bekymring over, at der ikke findes lovgivning, som effektivt beskytter alle imod enhver form for diskrimination, henviser vi til kapitel tre og fire i udredning nr. 2, som kan læses på IMR's hjemmeside www.humanrights.dk eller bestilles på 32698936.

De tre bekymringer med udvalgte eksempler er som følger:

Bekymring over, at der findes barrierer, som begrænser individets deltagelse i det danske samfundsliv:

- En stor ledighedsprocent blandt personer med funktionsnedsættelser er en realitet blandt andet på grund af arbejdspladsernes manglende tilgængelighed for personer med funktionsnedsættelser.
- Fra man er 16 år kan man blive straffet, man skal betale voksentakster, man må købe alkohol og cigaretter. Men unge mennesker under 18 år er frataget retten til den politiske medbestemmelse i samfundet, da de ikke har stemmeret.
- Ældre med anden sproglig baggrund end dansk kan i dag have det svært i de forskellige ældreboligformer. Det er vigtigt, at der tages højde for det specielle problem i plejesektoren bl.a. ved at sikre adgang til tolkebistand, men også gennem

uddannelse og rekruttering af personale med forskellige sproglige baggrunde og kompetencer.

- Kvinder og mænd er ulige repræsenteret både i de politiske organer, i erhvervslivet og inden for forskning.
- Forskellige religioner har forskellige helligdage. Tages der ikke højde for dette, bliver det en barriere f.eks. ift. arbejde, værnepligt, uddannelse m.m.
- I familiesammenføringsager er par af samme køn underlagt samme betingelser som andre, desuagtet at de ikke vil have samme mulighed som et ægtepar for at bosætte sig i den udenlandske partners hjemland.

Bekymring over, at der forekommer diskrimination i det danske samfund:

- Arbejdsmarkedets regler om direkte eller indirekte pensionering og efterløn kan resultere i indirekte diskrimination i de tilfælde, hvor personer ikke ønsker at forlade arbejdsmarkedet.
- Kvinder diskrimineres stadig på arbejdsmarkedet i form af ulige løn med deraf følgende ulige pension, højere arbejdsløshed og få kvindelige ledere.
- Der eksisterer en stor ledighedsprocent blandt etniske minoriteter blandt andet som følge af diskrimination på arbejdsmarkedet ved jobsøgning, gennem objektive bestemmelser og regler på arbejdsmarkedet, som resulterer i udelukkelse af etniske minoriteter.
- Forskellige trossamfund har forskellige privilegier og pligter. For eksempel koster en begravelse tredobbelt pris, for et ikke-folkekirkemedlem, medmindre afdøde brændes og sættes i de ukendtes grav, hvilket er uforeneligt med flere religioner.
- Når et lesbisk par får børn, anerkendes de ikke begge som forældre, hvilket betyder manglende mulighed for at familien kan være sammen i tiden efter fødslen, ligesom parret samlet får mindre orlov end forældrepar bestående af en mand og en kvinde.

Bekymring over, at eksistensen af barrierer og diskrimination ofte skyldes manglende viden:

- Alderen bliver ofte en 'påtvungen afvigelse'. Den negative kategorisering skyldes ofte fordomme.
- Fordomme eksisterer over for personer med funktionsnedsættelsers evner
- Etniske minoriteter giver udtryk for manglende medborgerskabsfølelse som resultat af blandt andet fordomme og fremmedangst
- Flere trossamfund anser manglende viden som et væsentligt problem. Diskussionen om religion fylder meget i den offentlige debat, men der findes ikke udredningsarbejde på området. De forskellige religioner er usynlige i pressen, for eksempel i forbindelse med højtider mv.
- På trods af, at Folketinget de sidste ti år har behandlet omkring 40 lov- og beslutningsforslag, der vedrører homo- og biseksuelle, herunder over 25 forslag på børneområdet, findes der ingen forskning og vidensopsamling i Danmark. I Sverige har Riksdagen eksempelvis ladet udarbejde en meget omfattende udredning om homoseksuelles børnefamilier.
- På trods af, at kønsmainstreaming af al lovgivning og forvaltning er en forpligtelse ifølge ligestillingsloven, er mainstreaming ikke effektivt implementeret.

Visioner om det inkluderende samfund

Vi er bekymret over disse forhold og mange flere, der ikke er blevet plads til i denne redegørelse. Vi er bekymret, da det danske samfund ikke udnytter mangfoldighedens potentiale, hvorved øget marginalisering af udsatte grupper kan forekomme. Derfor er vi, på baggrund af vores bekymring og den viden og erfaring, vi hver især besidder gennem vores arbejde med ligebehandling og diskrimination, blevet enige om fem punkter, der kan være med til at modvirke eksistensen af barrierer, diskrimination og uvidenhed, og som kan udgøre et grundlag for ligebehandling af alle borgere i det danske samfund uanset alder, handicap, køn, etnicitet og race, religion og tro, samt seksuel orientering. De fem punkter er:

1. **at** der skal sikres et generelt forbud mod diskrimination i dansk lovgivning

Et sådant bredt fokuserende forbud findes ikke i dag. Derimod findes visse forbud af vidt forskellig karakter og omfang på forskellige områder og i forskellige sektorer. Et generelt forbud mod diskrimination vil sende et stærkt signal om, at en diskriminerende opførsel er uacceptabel og forkert uanset baggrund. Så længe nogle udsatte grupper ikke nyder samme beskyttelse som andre udsatte grupper, vil man kunne tale om en hierarkisering mellem diskriminationsgrundene. Den nuværende lovgivning signalerer, at diskrimination på grund af alder, handicap, religion og tro samt seksuel orientering er mere acceptabel end diskrimination på grund af køn, race og etnisk oprindelse.

2. **at** der skal sikres lige og kvalificeret uafhængig administrativ klageadgang vedrørende diskrimination for alle udsatte grupper både indenfor og udenfor arbejdsmarkedet
3. **at** ikke-diskriminations- og ligebehandlingsprincipperne skal mainstreames og omsættes i al offentlig og privat virksomhed, samt i udarbejdelsen af lovgivning og politikker

Al offentlig og privat virksomhed omfatter her alle samfundets sektorer, f.eks. undervisnings- og uddannelsessektoren og socialektoren, den lovgivende magt og politikker, herunder forskningspolitik og politik for folkeoplysning og offentlige kampagner, samt private virksomheder og organisationer, herunder de underskrivende organisationer.

4. **at** der skal sikres reelle forudsætninger for lige repræsentation og mangfoldighed overalt i samfundet

Dette punkt handler om at nedbryde barrierer og at modarbejde indirekte diskrimination. Selvom der eksisterer et formelt forbud mod diskrimination, skal lige repræsentation og mangfoldighed også sikres i praksis.

5. **at** alle ratificerede FN-konventioner skal inkorporeres i dansk lovgivning

Danmark har ratificeret adskillige konventioner uden at inkorporere dem i dansk lovgivning. En inkorporering af konventionerne vil øge retssikkerheden og beskyttelsen af borgerne.

Konsensuskonference og høring

Efter tre års arbejde blev Ligebehandlingsudvalget under Rådet for Menneskerettigheder parat til slutrunden. Der havde været lagt en handlingsplan, og tilbage på den var der en konsensuskonference og en høring.

Ved Konsensuskonferencen, der fandt sted den 12. januar, blev der foreslået en række mindre ændringer til erklæringen. Selvom det krævede enstemmighed blev flere af disse vedtaget. Det drejede sig f.eks. om at tilføje et "med videre" til listen over beskyttelsesgrunde, så erklæringen ikke nødvendigvis begrænser sig til de seks grunde, Ligebehandlingsudvalget har arbejdet med, altså alder, handicap, køn, race og etnicitet, tro og religion, samt seksuel orientering.

Med de få justeringer på plads kunne erklæringen vedtages og 22 organisationer skrev under på dagen. Organisationerne dækker alle seks beskyttelsesgrunde, og dermed var en af de grundlæggende målsætninger for arbejdet nået. Det er, både efter dansk og international målestok, en enestående situation.

Det er håbet, at andre organisationer vil følge efter og tiltræde erklæringen efterfølgende. Sidste del af handlingsplanen for en national strategi for ligebehandling var en høring på Christiansborg. Den var berammet til begyndelsen af februar.

Regeringen har fremsat lovforslag om oprettelse af et fælles klagenævn for ligebehandling, et lovforslag, som Ligebehandlingsudvalget og andre medlemmer af Rådet for Menneskerettigheder havde diskuteret indgående. Forslaget var i offentligtgjort sidst i januar, og derfor blev det besluttet at lave en dobbelt-høring: Først en høring om det inkluderende samfund, og i forlængelse heraf en høring om det nye klagenævn.

Foto – Aminah holder oplæg på høringen

Høringerne fandt sted den 7. februar, og Landstingssalen var fyldt til sidste plads. I den første høring deltog Hanne Severinsen fra Venstre, Bjørn Medom Nielsen fra Socialdemokraterne, samt Stig Langvad fra De Samvirkende Invalideorganisationer, som repræsenterede NGO-erne. I den anden høring deltog repræsentanter fra næsten alle partier og NGO-repræsentanter fra alle seks beskyttelsesområder (herunder Aminah Tønnsen fra Islamisk-Kristent Studieceter, red.). Det var bemærkelsesværdigt, hvor enige NGO-repræsentanterne var i deres ønsker og krav til et fælles klagenævn.

Med høringerne fik vi vist politikerne, at det er muligt at formulere en fælles politik på

tværs af områderne, og at NGO-erne er i stand til at arbejde sammen om dette. Det kan være begyndelsen på en ny fase i arbejdet for at skabe et inkluderende samfund i praksis. De sidste aktiviteter i handlingsplanen har i hvert tilfælde været en succes, og det indbyder til at føre arbejdet videre.

Erklæring om det inkluderende samfund

Alle mennesker har ret til lighed for loven og beskyttelse mod diskrimination. Det er et fundamentalt menneskeretligt princip, at intet menneske må udsættes for diskrimination på grund af alder, handicap, køn, race og etnisk oprindelse, religion og tro, seksuel orientering mv.

Ikke-diskriminationsprincippet og ligebehandlingsprincippet er fundamentale principper i både menneskeretten og i EU-retten. De optræder i såvel FN's menneskerettighedskonventioner og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, som i EU-reguleringer. Diskrimination forhindrer en fredelig udvikling af et velfungerende samfund, hvor alle har lige muligheder uanset baggrund. Et inkluderende demokratisk samfund skal bekæmpe og eliminere diskrimination for at fremme ligebehandling for alle borgere på tværs af alder, handicap, køn, etnicitet og race, religion og tro, seksuel orientering, mv”.

Vi, underskriverne af denne erklæring, udtrykker:

bekymring over, at der findes barrierer, som begrænser individets deltagelse i det danske samfundsliv

bekymring over, at der forekommer diskrimination i det danske samfund

bekymring over, at eksistensen af barrierer og diskrimination ofte skyldes manglende viden, evne og vilje til ændringer

bekymring over fordomme og forekomst af nedværdigende ytringer

bekymring over, at der ikke findes lovgivning, som effektivt beskytter alle imod enhver form for diskrimination

forvisning om, at civilsamfundets aktive deltagelse i samfundsprocesser er en berigelse for det danske samfund og at ikke-diskriminations- og ligebehandlingsprincipperne fremmer et demokratisk og pluralistisk samfund

På denne baggrund er vi, underskriverne af denne erklæring, blevet enige om:

at der skal sikres et generelt forbud mod diskrimination i dansk lovgivning

at der skal sikres lige og kvalificeret uafhængig administrativ klageadgang vedrørende diskrimination for alle udsatte grupper både indenfor og udenfor arbejdsmarkedet

at ikke-diskriminations- og ligebehandlingsprincipperne skal mainstreames og omsættes i al offentlig og privat virksomhed, samt i udarbejdelsen af lovgivning og politikker

at der skal sikres reelle forudsætninger for lige repræsentation og mangfoldighed overalt i samfundet

at alle FN-konventioner skal ratificeres og inkorporeres i dansk lovgivning.

De underskrivende organisationer er:

Amnesty International

Center for Ligestillingsforskning, RUC

Dansk Blindesamfund

Dansk-Russisk Forening

Dansk Ungdoms Fællesråd

De Samvirkende Invalideorganisationer

Dokumentations- og Rådgivningscenteret om Racediskrimination
ENAR, Europæisk netværk imod Racisme
ENAR – DK
Foreningen for Etnisk Ligestilling
Frivilligt Forum
International Commission of Jurists
Islamisk-Kristent Studiecenter
Kvinderådet
Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske
Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede
Mellemfolkeligt Samvirke
Rådet for Etniske Minoriteter
Red Barnet
Socialdemokratiet
Ældremobiliseringen
Ældre Sagen